

حقیقت و مدارا

www.ketab.ir

محمد اسفندیاری

حقیقت و مدارا
(ویراست دوم)
محمد اسفندیاری

کتابخانه

ناشر: نشر نگاه معاصر (وابسته به مؤسسه پژوهشی نگاه معاصر)

مدیر هنری: باسَم الزَّسام

لیتوگرافی: نوید

چاپ و صحافی: فرنو

پ اول: ۱۳۹۵

شمارگان: ۱۱۰۰

قیمت: ۶۰۰ ت. ان

نشانی: تهران، مینو، پستی شهرک محلاتی، فاز ۲ مخابرات، بلوک ۳۸، واحد ۲ شرقی
تلفن: ۸۴۱۹-۱۰۰۰۲۰۰ پست الکترونیک: negahe.moaser94@gmail.com

سرشناسه: اسفندیاری، محمد، ۱۳۳۸ -

عنوان و نام پدیدآور: حقیقت و مدارا / محمد اسفندیاری

وضعیت ویراست: ویراست ۲.

مشخصات نشر: تهران: نگاه معاصر، ۱۳۹۵.

فروست: ساخت صالح: ۲.

مشخصات ظاهری: ۴۲۴ ص.

شابک 978-964-7763-04-2

وضعیت فهرست نویسی: فیبا.

یادداشت: کتابنامه. ص. ۳۹۷ - ۴۲۳: همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: حقیقت.

موضوع: Truth.

موضوع: تساهل.

موضوع: Toleration.

رده بندی کنگره: BD ۱۷۱ / الف ح ۵ ص ۷ ۱۳۹۵

رده بندی دیویی: ۱۲۱

شماره کتابشناسی ملی: ۴۳۴۵۶۷۰

فهرست مطالب

مقدمه	۹
-------	---

حقیقت

۸۶-۱۱

تقریر نادانست	۱۳
حقیقت طلبی	۲۱
عقیده پرستی	۲۸
تصمیم ندانستن	۳۴
مغالطه نقد جمله‌ای	۴۱
درنگی در باورهای جوانی	۴۷
رویکرد عاطفی به دین	۵۳
توقف علمی	۵۹
ندانستن و رد کردن	۶۵
ندانستن و پذیرفتن	۷۸

مدارا

۱۴۶-۸۷

برهان قاطع و قاطع برهان	۸۹
هم‌اندیشی، نه اندیشه‌ستیزی	۹۶
اخلاق مخالفت	۱۰۷
چرا باید مدارا کرد؟	۱۲۷
انسان‌دوستی در اسلام صوفیه	۱۳۴

مطالعات دینی

۱۴۷-۲۶۰

۱۴۹	عرفان، عدالت، آزادی
۱۵۹	دین و تاریخ ادیان
۱۶۹	سنتگرایی در ترازوی عقل: نقد اندیشه‌های سید حسین نصر
۲۰۹	پدیده‌ای به نام روشنفکری دینی
۲۲۷	سلام، مهمتر از فقه
۲۳۵	نظام‌سازی از اسلام
۲۵۳	نعمت مردم و معاد

مطالعات اجتماعی

۲۱۱-۳۹۶

۲۶۳	تقدیرگرایی و تغییرگرایی
۲۷۶	از انسان تا انسان
۲۸۳	ناآگاهی مردم، گناه آگاهان
۲۹۱	فرسایش مغزها
۳۰۳	علم نافع
۳۱۴	کمال‌گرایی: نیک کار کردن و کار نیک کردن
۳۲۳	آسیب‌شناسی روحانیت: اقبال و روحانیت
۳۳۷	گاندی ایران: شناختنامه آیت‌الله سید محمود طالقانی
۳۶۹	مفسر نوگرای دین: شناختنامه استاد محمد تقی شریعتی
۳۹۷	منابع

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

حقیقت، ارزنده ترین گوارگیتی است و همه سعی اهل اندیشه نخست باید معطوف به آن باشد. دوست داشتن حقیقت کافی نیست، بلکه برای یافتن آن باید انگیزه‌ای قوی داشت و سر از پاشنه‌اش به مرز وسواس نزدیک شد. حقیقت طلبی جز یک اصل ندارد: اصل اولویت حقیقت بر همه چیز. حقیقت طلب کسی است که حقیقت را بر منفعت و شهرت و سیاست و مصاحبت، بر آنچه با آن در تعارض افتد، مقدم می‌دارد. این همه نویسنده و کتاب و کتابخانه، کاپوهای فرهنگی اگر برای صید حقیقت نباشد، سرگرمی است و حاصلش، سیاه کردن کاغذهای سفید. آنکه در بند حقیقت نباشد، هر اندازه بکوشد، از حقیقت دور می‌شود. وی نه مصداق «جاهدُوا فینا»، که مصداق «جاهدُوا عَنَّا» است و «گردد چندانکه افزون می‌دود/ از مراد دل جدا تر می‌شود».

ولی به محض اینکه از عرصه نظر به حوزه عمل وارد می‌شویم، تالیف دیگر پیش می‌آید: باید مدارا پیشه کنیم. وجه اشتراک انسانها در اختلافن با یکدیگر است و اختلاف بینش و منش و کنش مردم، سنت خداوند و قانون الهی است. در این دنیا نمی‌توان جملگی اختلافات را حل کرد و هر گونه کوششی برای این کار سترون است. سنت حضرت حق است که این دنیا محل اختلافات باشد و آن دنیا جایگاه حل اختلافات (یوم الفصل). حال که نمی‌توانیم اختلافات را از میان برداریم، بکوشیم مدارا پیشه سازیم و اختلاف را به دشمنی و دشمنی را به جنگ تبدیل نکنیم.

دو فرد مدارا پیشه با وجود صد اختلاف، هیچ نزاعی میانشان رخ نمی دهد. ولی اگر دو نفر فقط در یک موضوع با هم اختلاف داشته باشند و اهل مدارا نباشند، چه بسا نزاعی سخت میانشان درگیرد. پس همه چیز به مدارا برمی گردد. مدارا اختلاف را به نزاع نمی کشاند و نامدارایی چرا. بنابراین به جای اینکه بخواهیم اختلاف نباشد، بکوشیم تا مدارا باشد. ولی شگفتا که بعضی به جای دعوت به مدارا، به پرهیز از اختلاف دعوت می کنند. گویا فراموش کرده اند که خداوند فرموده است شما را به گونه های مختلف آفریدیم و هر کس به فراخور خویش عمل می کند و اگر می خواستیم همه را یک امت قرار می دادیم.

و اما جمیع امت مدارا دشوار است. آنکه خود را بر حق می داند، دشواری می آید با دگراندیشان مدارا کند. حال اینکه هنر در جمع این دو است که هم آدمی دغدغه حقیقت را داشته باشد و هم مدارا پیشه سازد. مداهنه نکند و مدارا کند؛ نه اینکه هم مداهنه کند و هم مدارا.

کتاب حاضر مجموعه مقالاتی است که در آن، نخست از حقیقت و مدارا سخن رفته و دو بخش به آن اختصاص یافته است. دو بخش دیگر ویژه مطالعات دینی و اجتماعی است و شامل برخی دغدغه های زیرینده. در هر چهار بخش کوشیده ام از حکم دو حاکم بهره جویم: عقل و نقل. شاید مقاله ای را ستنگریان نپسندند و مقاله ای را روشنفکران؛ اما این نویسنده، بیش از هر چیز، محقق است و دغدغه کشف حقیقت را دارد و خود را متعهد به دیدگاهی خاص نمی داند.^۱

بنده خدا

محمد اسفندیاری

تابستان ۱۳۹۰